

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)

MAJ - JUNIJ 1990

VSEBINA (CONTENTS):

1.	Obvestila društva	1
2.	Izlet na Dobrač (Avstриja)	2
3.	Predstavljamо naše kakteiste - prof. Josip Štimac	2
4.	Rod Haworthia	3
5.	Rod Sclerocactus	5
6.	Rod Aloe Linne	7
7.	Vreme	9
8.	Življenje Saguara (Carnegiea gigantea)	11
9.	ALPSKI KOTIČEK - Sočnice slanuše v Sloveniji	13
	- Planinski pomemek o morju	15

O B V E S T I L A D R U Š T V A

Sestanski društva bodo

11. maja 1990 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve - izlet (Alpska tura)
2. Predavanje in diapositivi - tov. Pretnar
3. Razno (semena, kaktusi)

8. junij 1990 ob 17. uri

1. Aktualne zadeve - izlet na Dobrač
2. Predavanje in diapositivi - tov. Rovšek
3. Razno (kaktusi)

Naslovna stran - cover picture

Foto: Franc Pretnar
Risbe: Mária Prelec

DOPISE POŠLJITE NA NASLOV, KI JE NA OVTIKU BILTENA!

I z l e t n a D o b r a Č (Avstrija)

Obveščamo vse člane, da bomo 16. junija 1990 priredili avtobusni izlet na Dobrač pri Beljaku. Za izlet je veliko zanimanja, zato pohitite s prijavami. Prijavite se lahko na sestankih, kjer dobite tudi ostale informacije, ali na telefon 061/267-414.

DPKS

PREDSTAVLJAMO NAŠE KAKTEISTE

Prof. Josip Štimac

Na gradu Vrbovec (danes Veliki Tabor) je živila mlada deklica, Veronika imenovana. Imelo se je zgoditi, da se vanjo zaljubi najstarejši sin grofa Hermana Celjskega Friderik, dasiravno je bil poročen z Elizabeto, edino hčerko kneza Štefana Frankopana. Deset let je Friderik skrival svojo ljubezen, nato pa umoril svojo ženo v Krapini leta gospodovega 1422. Skrivaj se je poročil z Veroniko iz viteške rodbine Deseničev, zaradi česar se je hudo sprl s svojim očetom. Hermanovi biriči jo lovijo in slednjič ujamejo. Pred celjsko mestno sodnijo jo obdolžijo čarovništva, vendar porota sklene drugače. Herman jo kljub vsemu zapre v grad Ostrovec, kjer brez hrane počasi hira. 18. oktobra leta 1428 pošlje tja dva viteza, ki jo utopita v ribniku pod gradom.

Tako poročajo kronike, tako vam legendo pove prof. Josip Štimac. Že desetletja skrbi za grad Veliki Tabor v Hrvaškem Zagorju. Prav zato ga imamo za svojega, saj varuje tudi del slovenske kulturne dediščine.

Joža je velik človek izredne energije. En mož - en orkester, deklica za vse. Bil je eden pobudnikov nastanka Hortikulturnega društva v Zagrebu in seveda sekcijske kakteistov. Napisal je številne članke v različne revije, tudi v inozemstvu. Ves čas aktivno deluje na mnogih področjih, vendar naj bo v našem glasilu govora le o kaktejah.

Skromna hišica na prisojni strani Desenic bolj spominja na počitniško kot stanovanjsko hišo. Ob hiši funkcionalen rastlinjak, okrog njega v lončke vsajeni netreski, sočnice, na mraz odporne kakteje. V rastlinjaku kakteje, vendar mnogo manj kot v času "polnega obratovanja" pred petimi, šestimi leti. "O svoji zbirkri sem spisal že nekaj sestavkov, a se ne spominjam več vsega. Zapiši le, da sem večino kaktej dobil od prijateljev iz Češkoslovaške, obeh Nemčij, Avstrije, Slovenije in Hrvaške". In že našteta imena, pomembne strokovnjake iz sveta kaktej. V očeh mi bere vprašanje in tožno doda: "Ja, počasi bom s kaktejami odnehal.

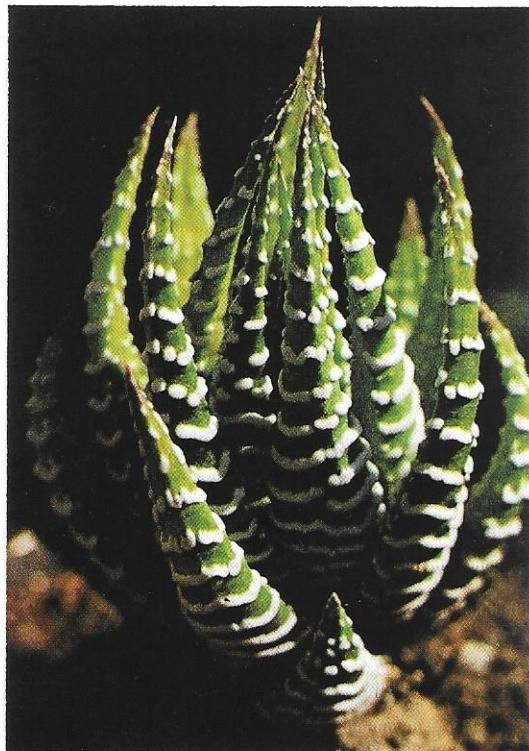
Vse moči sem preusmeril v Veliki Tabor." Nato me preseneti njegova ponudba: "Vzemi, kar hočeš!" reče, se obrne in gre iz rastlinjaka. Le kako naj izberem med gigantskimi kaktejami, ki jih goji vsaj 30-40 let ali dragocenimi importi, resničnimi redkostmi. Malih kaktej skorajda ni. A ena se le najde. Redkost. Za spomin.

Odhajam z mešanimi občutki. Človek z njegovim sistematskim pristopom, ambicijami in elanom je sposoben iz nič narediti ogromno, pa vendar se mi zdi neka druga vrlina pomembnejša od strokovnega dela - njegov nesebičen mentorski odnos do mladih zbiralcev. Le koliko jih je vzljubilo kakteje z njegovo pomočjo?!

Ostani zdrav, Joža!

Jure Slatner

ROD HAWORTHIA

HAWORTHIA FASCIATA

Foto: P.Jerin

Rod, ki ga želim predstaviti, je v zelo ozkem sorodstvu z Alojami in Gasterijami, saj z njimi skupaj spada v veliko družino lilijevk. Tudi havorthije razvijajo liste v obliki rozete, ki so pri večini vrst posuti z reliefnimi belimi točkicami, ki rastlini dajejo bolj ali manj biserni izgled. Cvetovi so pri večini vrst majhni in neugledni, zvončasti in bele barve na zelo dolgih pecljih po več skupaj v obliki grozda. Odpirajo se postopno od najnižje ležečih pa do najvišjega popka. Opisanih je 130 vrst, katere vsebujejo številne varijacije in prirodne hibride iz južne in jugozahodne Afrike. Vse skupaj so nezahtevne in lahko rastoče rastline, katere moramo ščititi pred prevročim poletnim soncem.

Prezimimo jih v hladnem prostoru z minimalnim vlaženjem zemeljske grude. Razmnožujemo jih s semenom, še hitreje pa z obtrgovanjem in okoreninjanjem stranskih razrastkov, saj se večina vrst bogato razrašča v prav lepe skupine ali grmičke. Iz tega zelo obsežnega rodu bom poskušal predstaviti samo nekaj za vzgojo najpomembnejših vrst:

Haworthia attenuata ima podolgovate trikotne liste, dolge do 7 cm, katerih spodnja ploskev je posuta z belimi bradavicami, ki so razporejene v pravilne pasove.

Haworthia bolusii - njeni listi sestavljajo ljubko rozeto v premeru 5 - 7 cm, katere robovi so gosto poraščeni z dlačicami. Zelo je občutljiva na odvečno vlago.

Haworthia fasciata predstavlja brezstebelno rozeto s premerom 5 - 7 cm, sestavljeno iz številnih trikotno suličastih listov, posutih z velikimi belo obarvanimi bradavicami, razporejenimi v enakomerne pasove. Tak primerek vidite na barvni fotografiji.

Haworthia cuspidata - njeni listi sestavljajo rozeto debelo jajčaste oblike bledo zelene barve.

Haworthia glabra - rozeta premera do 18 cm, se sestoji iz 35 - 45 pokončnih listov, katerih spodnja ploskev je bolj na redko posuta z bradavicami.

Haworthia limifolia - spodnji listi so skoraj v vodoravnem položaju ob jajčasti do trikotni bazi, zgoranja ploskev pa je pogreznjena. Na obeh straneh ima po 15 - 20 majhnih izboklin, razporejenih v ravnih črtah.

Haworthia papillosa predstavlja brezstebelno rozeto s premerom 8 - 10 cm, katere dolgi listo preidejo na koncu v suličasto ost. Tudi njeni listi so posuti z okroglimi belimi bradavicami.

Haworthia reinwardtii - njeni listi so zelo kratki in razporejeni na 10 - 15 cm visokem steblu v obliki rozete. Zgornja plat listov je malo zaobljena in gladka, medtem ko je spodnja plat močno zaobljena z 9 - 11 vrstami številnih belih bradavic.

Haworthia setata - je brezstebelna rozeta velikosti do 5 cm, listi so dolgi 2,5 cm, podolgovato suličasti in se iztekajo v dolgo in prosojno ščetino.

Haworthia truncata - listo rastejo v dvojicah nasproti si pokončno stoječi. Dolgi so do 2 cm, prirezani in z obeh strani poraščeni z majhnimi hrapavimi bradavicami. V prirodi je namreč cela rastlina globoko pogreznjena v pesek, iz katerega gledajo samo gornji deli listov.

Havorthije so drugače zelo zdrave in odporne rastline. Gnitje spodnjih listov se pojavlja po redkoma in to samo pri mehkolistnih vrstah, ki najbolje uspevajo na senčnih mestih. Bradavičaste in

trdolistnate vrste lahko gojimo na soncu. Edini resni škodljivec jim je rdeči pajek, ki pa ga lahko zatiramo na običajen način, kakor to delamo pri kaktusih.

Igor Erbežnik

LITERATURA:

Herbel: Alles über Kakteen
u.a. Sukkulanten

ROD SCLEROCACTUS

(Britton & Rose, 1922)

Rod Sclerocactus me je pričel zanimati predvsem zaradi neverjetne odpornosti rastlin na zelo nizke temperature. Rastišča Sclerokaktusov se namreč širijo od južne Kalifornije prek severnega Utaha, Colorada, Arizone, New Mexica do Nevade v gorskih predelih od 800 do 2500 metrov nadmorske višine. V teh pokrajinalah temperatura pogosto pada pozimi pod - 40° C. Sclerokaktusi rastejo na suhih pobočjih gora med skalami in kamenjem, redkim grmičevjem, trnjem in šopi trave. V naravi glede tal niso preveč izbirčni in uspevajo tako med apnenčastimi skalami ali kremenjakom, skladi granita ali bazalta v drobnem rdečkastem ali sivem pesku. Taka tla so večinom nevtralna ali bazična, vsebujejo le pičle količine hranilnih snovi in le izjemoma do 3 % humusa. Analize prsti pokažejo visoko vsebnost apnenca in blata (do 40 % prahu, 0 - 63 cm). V naravi vedno prisotne glivice rastlinam ne škodijo, pri gojitvi pa zaradi nepravega substrata pogosto povzročijo postopno propadanje rastlin.

Rodovno ime "Sclerocactus" - suhi kaktus - pove, da so to proti suši izredno odporne rastline. V njihovi domovini pada skozi celo leto le od 90 do največ 300 mm padavin, pa še to zaradi vetrov in visoke temperature takoj izhlapi. Rastna doba se prične aprila, ko dnevna temperatura dovolj naraste in pada prvi dež. Kljub zelo nizkim nočnim temperaturam se kmalu pokažejo prvi popki. Velike dnevne cvetove v maju oprasijo žuželke. V zelo kratki rastni dobi dozorijo plodovi, nato pa v juniju nastopi poletni počitek. Kljub visoki produkciji semena v naravi vzklije le malo semena.

Sclerokaktusi so okrogle ali valjaste, le redko razraščajoče se rastline. Površina je razdeljena na 8 - 17 visokih reber, ki so grbasto razdeljena. Izredno dolge raznobarvne bodice in trni se razraščajo na vse strani, so sploščeni, trikotnega preseka ali

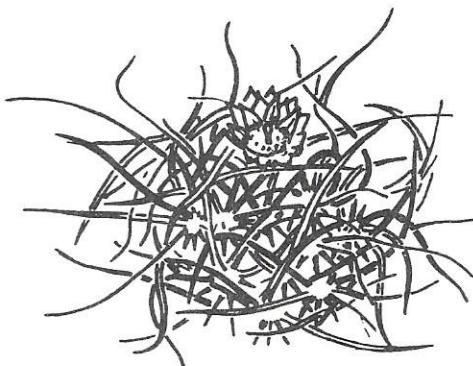
papirnati, dolgi do 15 cm. Cvetovi so zvončasti ali lijakasti, vijoličasti, purpurni, delno rjavkasti, rumeni ali skoraj beli, premera do 8 cm. Plodovi so 3 - 4 cm dolgi, rdečasti, rjavi ali zeleni in se odpirajo od spodaj. Seme je črno do rjavordeče, zakriviljeno, premera 1 - 4 mm, površina pa je rahlo zrnata in zelo trda.

Pri vzgoji Sclerokaktusov iz semen sem zaradi slabih začetnih rezultatov uporabil posebne metode. Za setveni substrat sem uporabil nesterilizirano, s fungicidom pomešano zmes kremenčevega peska (\varnothing 5 mm) in šote v razmerju 5 : 1. Temperatura je nihala od 15° do 35° C. Visoko zračno vlago sem zadržal le nekaj dni, nato pa sem jo postopoma znižal. Pri zelo visoki temperaturi previsoka zračna vlaga povzroči hud napad glivice Fusarium. Po nekaj dneh so vzkalila prva semena, tista, ki so pa zaplesnila (*Phytophtora omnivora*), sem sproti izločil. Nekajdnevne sejance sem takoj cepil na *Echinopsis*. Najboljše uspehe pri cepljenju tako mladih sejancev sem dosegel pri temperaturi do 20° C v senci in cepljenje kasneje prestavil na toplejše mesto. Premočno sonce jih preveč ožge in zato propadejo. Za sprijemanje cepičev je dovolj že nekaj ur, sprijet cepič pa v nekaj dneh bakreno pordeči in začne vidno rasti. Po treh tednih sem nevzkaljena semena previdno zdobil ali odprl zmehčano lupino z iglo in čez nekaj dni je vzkalo še precej semen. Uspešno je tudi predhodno pregrevanje semena na 60° C, vendar sam s to metodo nimam izkušenj. Najbolje kalijo *S. pubispinus*, *S. polyancistrus* in *S. spinosior*.

Na svojih koreninah Sclerokaktusi pri nas težko uspevajo in na mraz niso odporni, saj je pozimi prevlačno. Tudi na Opuncijo fragilis ali Opuncijo rutilo cepljene rastline niso dovolj preizkušene. Za cepljenje seveda lahko uporabimo tudi vse ostale znane podlage, vendar baje po daljšem času propadejo. Cepljence gojimo kot vse druge brez težav, ukoreninjene Sclerokakte pa pozimi postavimo na hladen in svetel prostor in jih zalijem zelo pozno. Spoštujmo poletni počitek rastlin, pri zalianju pa pogosto pozabimo nanje. Potrebujejo manj vode kot razvpiti Ariokarpusi in tem podobni. V prsti naj bo do 30 % apnenca.

S. pubispinus, Nevada

S. schleseri, Nevada

S. parviflorus, Utah

S. franklini, Colorado

Do zdaj je znanih okoli 15 vrst in nekaj deset variacij tega rodu. V razvrstitvah vlada precejšen nered, zato bom navedel najpomembnejše vrste po zadnji nomenklaturi. Tudi za posamezne vrste velja, da se na različnih rastiščih močno razlikujejo, zato sem za nekatere vrste izbral opis iz navedenega rastišča.

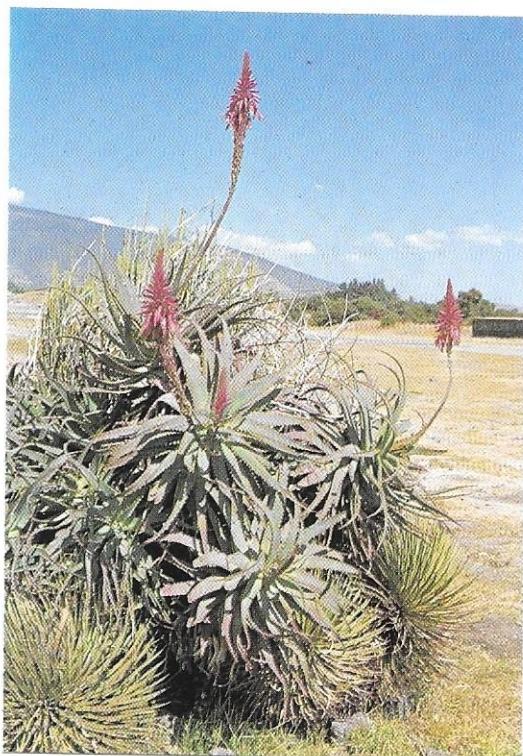
Se nadaljuje!

Zvone Rovšek

ROD A L O E LINNÉ

Čeprav so kaktusi po svojih številnih oblikah in lepoti cvetov v rastlinskem kraljestvu neprekosljivi, pa bi bila zbirka pusta, če jo ne bi popestrili tudi z ostalimi sočnicami. Med najbolj hvalne sočnice na vsak način spada tudi rod Aloe in zato si ga bomo tokrat malo pobliže ogledali.

Rod Aloe spada v družino lilijske (Liliaceae) in vsebuje okoli 250 vrst, ki pa niso vse prikladne za gojitev, saj so med njimi tudi prave velikanke v obliki dreves visoke tudi do 20 m. Med njimi je tudi veliko pritlikavih vrst, ki so po obliku zelo dekorativne in priporočljive za gojitev tudi za začetnika. Na splošno pa aloje predstavljajo tip rastlin močnejše rasti zelo uglednih listnatih rozet na bolj ali manj razvitem steblu. Ime rodu je povzeto po imenu, ki so mu ga dali južnoafriški domačini in približno pomeni debelomesnato rastlino z gostim in grenkim sokom, ki je pri nekaterih vrstah tudi strupen. Že dolgo časa je znano zdravilno delovanje svežega soka iz odrezanih listov pri celitvi opeklín. Posušeni sok iz svežih listov nekaterih vrst

ALOE ARBORESCENS

Foto: F. Pretnar

Aloe arborescens ali drevesasta aloja, imenovana tudi zdravilna aloja, ki ji v Indoneziji pravijo tudi krokodilji jezik. To ime je tako značilno, da ga lahko obdržimo tudi mi, saj so res z robnimi bodicami obdani žlebasti listi podobni krokodilovemu jeziku. Ta aloja tvori v naših pogojih gojitve zmerno velike grmičke, v svoji domovini pa zraste tudi do 12 - 15 m visoko, kar se vidi na barvnem posnetku tov. F. Pretnarja.

Aloe veriegata - pisana aloja ali tudi tigrasta aloja je dobila ime zaradi svojih pisano progastih listov. Je ena izmed najlepših vrst svojega rodu in jo zato tudi precej gojimo v zbirkah. Njeni listi so gladki brez bodic, cvete zelo zgodaj že pred pomladjo.

Aloe marlothi je prekrita z ostrimi zobci in je zelo podobna Aloji ferok - divji aloji, katera tvori ohlapno rozeto temno zelenih listov, obdanih s številnimi bodicami temnorjavih barvnih odtenkov.

Aloe zebrina - zebrasta aloja ima prečne cikcakaste trakove prav tako kakor *A. saponaria* ali milna aloja. -

dobro deluje proti kroničnem zaprtju. Prav tako pa obstoji verovanje, da sok aloje pomaga pri zdravljenju rakastih obolelj. V tem slučaju bi priporočal, da se posameznik obrne za nasvet k svojemu zdravniku.

Med nizkimi alojami je najbolj znana *Aloa aristata* ali resasta aloja, ki je po obliku precej podobna netresku. Sestavljena je iz številnih bradavičastih listov, ki predstavljajo zelo gosto rozeto premera 8 - 15 cm. Vsak posamezni list se končuje v zelo dolgo mehko resasto ost. Zelo rada se razrašča in tako včasih tvori obsežne blazinice. Pravo lepoto pokaže šele takrat, ko se na dolgih stebelcih pojavi obilni grozdi pomarančasto rdečega cvetja. V gojitvi ni zahtevna, saj je pravilni negi - brez zaliyanja - tudi zimovzdržna.

Aloe pluridens - mnogozoba aloja je po obliki precej podobna drevesasti aloji. Zelene liste krasijo podolžni trakovi svetlejše barve, medtem ko imajo robovi listov številne drobne bodice.

Aloe microstigma - progasto pegasta aloja sodi med prikupne rastline, za katere je značilen rožnati sij na svetlo zeleni listni osnovi.

Še bi lahko našteval, saj pri raznih gojiteljih najdemo tudi *A. ciliaris*, *haworthioides*, *humilis*, *longistyla*, *rauhii*, *striata* in še kakšno.

V gojitvi niso zahtevne, najvažnejše je, da jo postavimo na zelo svetlo mesto. Nasprotno pričakovanju nekatere vrste ne prenašajo direktno sončne žarke. Prezimimo jih na podoben način kakor kaktuse, idealna temperatura je od 8 - 10° C. Vsajene naj bodo v navadno zemljo, namenjeno listnatim rastlinam, kateri smo dodali polovico peska. V času vegetacije v jeseni je potrebno temeljito zalivanje. Razmnožujemo jih s semenom, še bolj enostavno in hitreje pa z odrezanimi mladicami, ki se zelo hitro ukoreninijo.

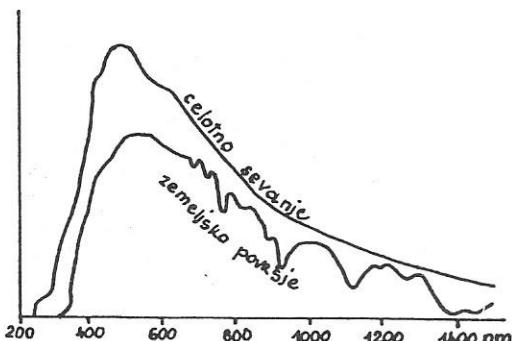
Josip Kunej

Literatura:

1. C. Cunert: Kakteen u.a.sch.sukk.
2. F. Vardjan: Kaj cveti in zeleni - III
3. Zander: Pflanzennammen
4. E. Thomas: Pflanzennammen
5. Skupina autorjev: Zdravnik v hiši

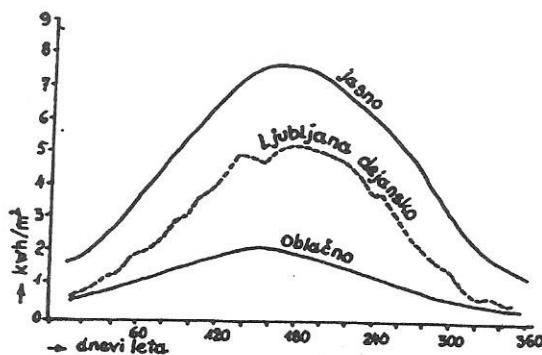
V R E M E

U v o d

1. skica: Porazdelitev energijske vrednosti na gornji plasti atmosfere in na zemeljski površini ob jasnem vremenu

Pri vzgoji kaktej moramo vsekakor upoštevati nekatere vremenske podatke iz njihovega rastišča. Če imamo možnost vsaj deloma posnemati njihove življenske razmere, nam kakteje bogato povrnejo z zdravo rastjo in bujnim cvetenjem. Ker pa so kakteje kar fleksibilne glede zahtev, jim manjša odstopanja ne povzročajo težav. V naših pogojih ni možno ustvariti prav vseh raz-

2. skica: Letni potek dnevne energije globalnega obsevanja

Dušik (N)	78	%
Kisik (O_2)	21	%
Argon (Ar)	1	%
Ogljikov dioksid (CO_2)	0,03	%
Voda (H_2O)	max	4 %

Voda v širšem smislu in sevanje sonca oblikujeta vreme. Triatom-ske molekule v zraku (ozon, voda, ogljikov dioksid) močno absorbirajo nekatere valovne dolžine sevanj, medtem ko so ostale molekule za sevanje skoraj neprozorne. Poleg naštetih snovi je v ozračju še kopica večjih delcev, vse tja do manjših organizmov. Nad industrijskimi središči njihovo število presega 100 000 v kučnem metru zraka.

Zrak v tleh

Ima bistveno drugačno sestavo. Ta je pogojena še z biološkimi dejavniki. Pri višjih temperaturah so procesi razkrajanja večji, zato je takrat količina kisika manjša, CO_2 pa večja.

Razmerje

N	78 - 87 %
O_2	10 - 20 %
CO_2	0,01 - 15 %

Izmenjava plinov iz zemlje v ozračje je najbolj intenzivna pri spremembah zračnega pritiska, vetru in padavinah. Pomembna je še struktura tal.

ličnih klimatskih tipov, kar nam onemogoča gojenje vseh vrst povprek.

Da bi razumeli nekatere dejavnike v naravi in nihovo medsebojno delovanje na rastline, si oglejmo nekatere pojave v atmosferi.

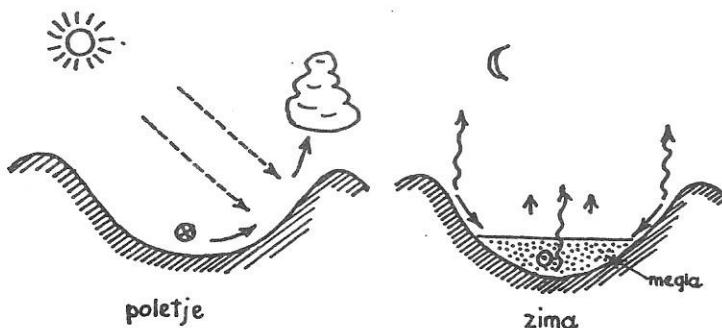
Sestava zraka

Zrak je mešanica plinov, ki kemično ne reagirajo drug z drugim. Sestava je precej stalna, vsaj v nižjih plasteh. Povprečno vsebuje suh zrak.

Za rast rastlin je bolje, če količina CO₂ ni prav velika, torej naj bi strukturni agregati imeli velikost vsaj 1 - 2 mm. Manjši prašni delci namreč zapirajo zračne poti.

Sevanje v atmosferi

Sevanje prihaja od sonca oziroma vesolja in se razlikuje po valovnih dolžinah. Do zemeljske površine prispe energija približno 1400 W/m²/s. Nekaj energije zadržijo triatomske molekule, jakost pa je seveda odvisna od vpadnega kota sevanja. Del sevanja, ki prinaša največ energije, poznamo kot vidno svetlobo, UV in IR žarke. Največ energije prispe na Zemljo v zimskem obdobju, ko je Zemlja najbliže Soncu.

3. skica: Pobočni vetrovi

4. skica: Dolinski vetrovi

Primerjalne analize v Sloveniji kažejo, da prejmejo poleti več energije kraji v dolinah, pozimi pa hriboviti predeli.

Jure Slatner

Nadaljevanje prihodnjič!

ZIVLJENJE SAGUARA (*Carnegia gigantea*)

Boj za preživetje se začne.

Saguaro začne življenje kot svetleče črno seme, ne večje kot je pika na tem listu. Vendar, kar mu manjka pri velikosti, nadoknadi v številu semen. En saguaro ima desettisočé semen v enem letu in ne manj kot 40 milijonov v 175 - 200 letih svojega življenja. Toda že na začetku je verjetnost preživetja majhna. Od vseh

semen, ki jih ima saguaro v svojem življenju, bo mogoče samo eno odraslo.

Semena in mladi saguari imajo najboljšo možnost preživetja, če zanje skrbijo drevesa "negovalke". Saguari, ki rastejo pod temi zaščitnimi drevesi, so zasenčeni pred močnim puščavskim soncem, zaščiteni pred zimskim mrazom in skriti pred glodalci, ptiči in drugimi živalmi, ki jih uživajo. Skale predstavljajo enako zaščito za mlade saguare. Saguari uspevajo najbolje na zmerno nagnjenih planotah ob vznožju puščavskih gora.

Rast zelenega velikana

Rast saguara je izjemno počasna. Poteka v kratkih zagonih večinoma v poletnem deževnem času vsako leto. Konec prvega leta rastlina saguara meri le približno 6 mm. Po 15 letih zraste saguaro do 30 cm. Po petdesetih letih 2 m, po približno 75 letih požene prve "roke" (stranske poganjke), potem se razširijo navzven. To je tudi stopnja, ko prične cveteti ter delati plodove in seme. V sto letih saguaro doseže 7 m. Saguari, ki živijo 150 in več let, dosežejo višino 15 metrov, težo 8 ton pa tudi več in zasenčijo s tem vsako drugo živo stvar v puščavi. To so največji kaktusi v ZDA.

Njihovo ogromno maso podpira močno toda gibljivo cilindrično oblikovano ogrodje iz dolgih votlih reber.

Smrt in propad

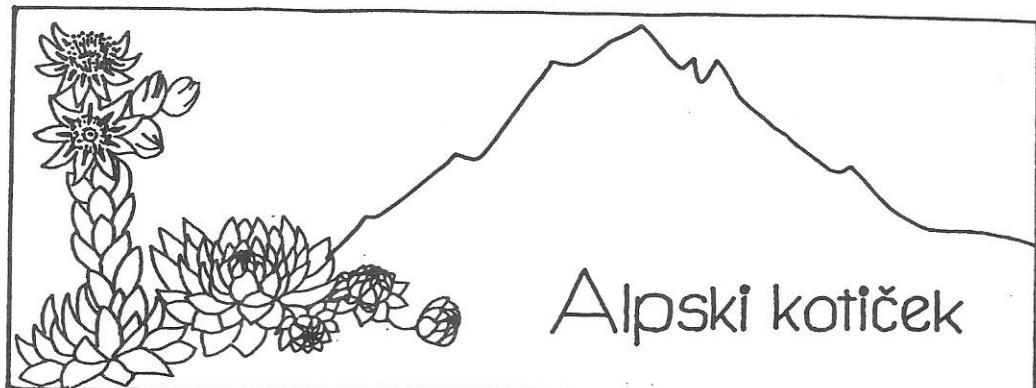
Saguari lahko umrejo zaradi starosti, toda propadajo tudi zaradi drugih vzrokov. Živali jedo semena in sadike, strele in vetrovi bičajo velike saguare in številne suše slabijo in uničujejo rastline vseh starosti. Saguaro je ranljiv v vseh stopnjah življenja. Kjer je ravnotežje med življenjem in umiranjem gozdov, saguare lepo uspevajo. Toda v nekaterih gozdovih "Naravnega Parka Saguar" je smrt presegla rast mladih saguarov. Kaj je povzročitelj umiranja v teh področjih?

Biologi menijo, da je ubijajoči mraz na prvem mestu med vzroki propadanja saguara v parku. Saguari rastejo na skrajnem robu območja, kjer se zelo pogosto pojavljajo najnižje zimske temperaturre. Tudi človek igra vlogo v izumiranju saguara. Pašna živinoreja od leta 1880 do 1958 je upoštošila nekatere gozdove saguar. Veliko sadik so živali pohodile ali pojedle. Danes, ko so na teh področjih prenehali s pašo, se je pričela obnova - nova rast na mnogih področjih, kjer so se tisoči mladih rastlih obdržale in uspevajo.

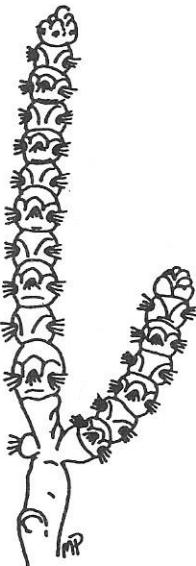
Toda naravne sile, vandalizem, ruvanje kaktusov (kraja saguarov za urejanje krajine) še naprej pobirajo davek v gozdovih saguara.

Prevod iz prospeksa:
"Saguaro National Park"

Marija Seljak

SOČNICE SLANUŠE V SLOVENIJI

Naša hribovita Slovenija ima tudi košček morske obale, kjer zadnja podnožja hribov oblikuje morski valovi. Mislim, da ni narobe, če se kdaj pa kdaj s planinske poti spustimo k morju, snememo nahrbtnike, sezujemo gojzerje in si privoščimo prijetno slano kopel. Seveda pa nam je prišlo v navado, da se povsod oziramo po rastlinskem svetu in zanimivem cvetju.

Na tem majhnem koščku obale bomo našli rastline, ki jih označujeta dve posebnosti: prilagojenost na slana tla in sukulentca. Rastlinam pravimo sočnice slanuše - sukulentni halofiti. Rastejo na zaslanjenih in vlažnih tleh solin, ki so pri nas še ohranjene v Sečovljah. Soline so že same zelo slikovite, njihova flora pa pomeni edinstveno naravno združbo.

Arthrocnemum fruticosum

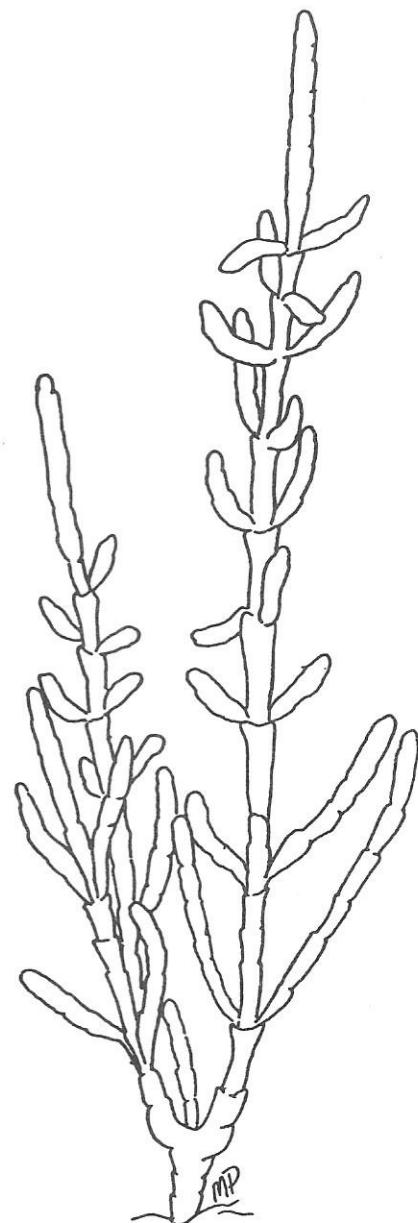
Oglejmo si sukulentne slanuše:

1.) Salicornia europaea L. ali navadni osočnik je glavna in izrazita njihova predstavnica. Na prvi pogled vidimo grmiček pokončnih zelenih in mesnatih stebelc, visokih 20 - 40 cm. Na

stebelcih so nasprotno nameščeni majhni luskasti mesnati listki, ki jih komaj opazimo, dajejo pa stebelcem kolenčasto podobo. Za listi so skriti cvetovi, ki molijo izza listov le prašnike in pestiče, kadar je osočnik v cvetju. Cvete od avgusta do oktobra. Rastlina je enoletna.

2.) *Arthrocnemum fruticosum* (L.) Moq. (tudi *Salicornia fruticosa* L.) ali grmičasti členkar je osočniku zelo podobna rastlina. Še strokovnjaki se morajo potruditi, da ju ločijo. Členkarjev grmiček zelenih, sočnih in členkastih stebelc se razrašča s poganjki, ki se radi ukoreninjajo. Cvetovi so vgreznjeni v mesnata steba za neznatnimi listi in prav kot osočnik molijo ven le prašnike in pestiče. Členkar cvete od avgusta do oktobra. Je trajnica. V začetku jeseni obe rastlini zgubita klorofil in se obarvata rdečevijolično.

Rastišča osočnika in členkarja so pri nas omejena le na soline. Razširjena pa so na obsežnih območjih močno zaslanjenih močvirij Panonske nižine, v mnogih predelih Rusije, v obmorskih močvirjih južne Anglije in drugod. Potrebo po sukulenci rastlin na slanih zemljiščih razlagajo botaniki s tem, da so takšna tla fiziološko suha, slabo prezračena. Sicer pa imata opisani rastlini močno transpiracijo - izhlapevanje in ob izsušitvi oveneta.

Salicornia europaea

Ogledali smo si tako dve sočnici z morske obale in dopolnili pregled sočnic, rastočih v Sloveniji. V sočnicah je vedno nekaj pionirskega. Homulice in netreski se spopadejo z golo skalo, slanuše pa veselo rastejo v še tako zasoljenem okolju!

Marija Prelec

PLANINSKI POMENEK O MORJU

Pohajkovanje ob morju me ni nikoli dolgočasilo. Vedno se je kaj dogajalo. Ob vsaki sapi se je morje oglašalo: pliv, plunk, plen, pliv... Ko je potegnil jugo ali privršala burja, se je začel pravi ples. Morje je trkljalo pesek v zalivih lepo po velikosti, na en konec mivko, proti drugemu koncu vse debelejše kamenje. Kjer so bile skale, se je spravilo nanje z vso ihto, da so curki vode pršeli na vse strani. Kar se je dalo, je odjedlo, oplaknilo in odnašalo na dno. Debelo blizu obale, finejše pa vse bolj daleč. Požrlo je, kar so privalile reke. Pokopalo, kar je preminilo brezštevilnih morskih bitij z okostji in hišicami vred.

In to počne še vedno in kar naprej. V svojih globinah zbira material, lepo sortiran, ki se polagoma zlepila in ko ga bo dovolj, se bo v nekem trenutku morda začel dvigati kot novo gorovje, podobno našim Julijcem. Morje je v resnici delavnica za izdelovanje gora. Toda ne bojte se, dobavni rok te delavnice so mnogi milijoni let.

Zaenkrat se še vedno lahko mirno sprehajamo po peščeni obali, ki je videti v sončni pripeki kot brez življenja. Pa smo pravkar pohodili homulico. Tako rada pride pod čevelj. Bolj padajo v oči slikovite agave, bori in tamariske ob bleščečem kraškem skalovju, dokler jih z večerom ne skrije temo. Takrat večerna zarja prekrije s škrlatnozlatim prtom še tako umazano vodo v luki. In ko napoči znova jutro, se iz sinje meglice počasi lušči posebej nebo in posebej morje.

So pa tudi drugačna jutra na morju. Spominjam se nekega pomladnega dne v bližini Pirana. Ves dan je pihal jugo in nosil nalive dežja. Voda je kar oblivala južne strani hiše, curljala skozi zaprta vrata in okna, ušla ji ni niti najmanjša špranja. Takole najbrž dežuje v džungli, sem si mislila in z nočjo prav hvaležno zlezla v suho posteljo.

Sredi noči pa je nastal čuden ropot, kot bi se vse lomilo in podiralo. Burja! sem vedela. Tudi dež je ponehal. Polagoma se je zdaniilo in žilica mi ni dala miru, da ne bi dobro zavita šla ven pogledat, kaj počne burja. Prizor, ki sem ga tedaj zagledala, je

bil izreden. V čistem zraku jasnega jutra je bilo videti vso obalo z obalnimi mesti daleč tja do Benetk. Nad njo pa brez števila gričevja, hribov in gora. Proti vzhodu se je bleščal Nanos, za njim nešteto drugih grebenov in vrhov, čisto zadaj pa skupina vzhodnih Julijcev, iz katerih se je razločno dvigal Triglav. Proti zahodu so bili zahodni Juliji in še več nazobčanih silhuet bližnjih gorstev. Zadnji, še malo viden, je bil obris italijanskih Dolomitov. Ves tržaško-beneški zaliv se je zdel kot malo večje jezero, ki oblica vznožja mogočnih gorovij.

Prizor ni trajal dolgo. Privalili so se oblaki in megle, spet je bilo kot navadno videti le nekaj najbližje okolice, vse oddaljeno pa je očem izginilo. Toda dovolj je enkrat doživeti tako veličasten pogled na gore. Šele iz tolikšne razdalje vidimo pokrajino v celoti, občutimo njenu lepoto in skladno sozvočje v vsej pestrosti.

Odslej je vsak slikovit ovinek gorske steze, sončna košenica, droben svišč ali netresk vtkan v ta mogočen prizor. In vsak gorski vrh še bolj vabljiv. Kdaj pa kdaj je treba pogledati od daleč, da zagledamo skupno podobo neštetih drobnih stvari in spoznamo, kako povezane so med sabo.

Potem pa spet lezemo v strmino, iščemo najlepše cvetke po skalah in na visokem vrhu srečni zakličemo: glejte, morje!

Marija Prelec

